

DOI 10.4467/2543733XSSB.20.001.12189

STANISŁAW A. SROKA
Uniwersytet Jagielloński

KARIERA LEKARSKA JANA NOSKOWSKIEGO (1478–1542)

Medical Career of Jan Noskowski (1478–1542)

Summary

The author discusses the medical career of Jan Noskowski, Professor of the Faculty of Medicine of the University of Krakow. Noskowski, after studying in Krakow, was educated in Bologna, where in 1511 he obtained a doctorate in medicine. After returning to Krakow, discouraged by the high costs of nostrification of the diploma, he spent several years in various places (among others, he was a doctor of Primate Jan Łaski). In 1523 he was incorporated into the Faculty of Medicine and devoted himself to academic work (he was, among others, the dean of the faculty). He kept personal notes on the margins of one of the manuscripts, thanks to which we know the most important events of his life. In 1537 in Krakow, he promoted Feliks Chojnowski to Doctor of Medicine, one of the first Doctors of Medicine at the University of Krakow. Noskowski died in 1542 and was buried in the presbytery of St. Mary's Church.

Keywords: University of Krakow in the 16th century, Krakow doctors of the 16th century, former horoscopes, Old Polish diarium

Słowa kluczowe: Uniwersytet Krakowski w XVI wieku, lekarze krakowscy XVI stulecia, dawne horoskopy, diariusze staropolskie

W dniu 3 października 1511 r. około godziny dziesiątej (*hora terciarum vel quasi*) w domu ówczesnego rektora Uniwersytetu Krakowskiego Adama z Bochenia odbyła się nostryfikacja dyplomu doktorskiego z medycyny, uzyskanego przez Jana Noskowskiego w Bolonii 30 kwietnia tegoż roku¹. Wymóg nostryfikacji dyplomu uzyskanego za granicą wynikał zarówno z postanowień ustaw Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Krakowskiego

¹ *Acta rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX* (dalej: AR), t. 1, ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1893, nr 2169.

z roku 1433, jak również z konkluzji uniwersyteckich wydanych we wrześniu 1511 r., a dotyczących osób, które chciały praktykować w zawodzie lekarza, a dyplomy lekarskie zdobyły poza krakowską wszechnicą². Statut z 1433 r. postanawiał: „aby żaden lekarz gdzie indziej doktorat otrzymawszy w mieście Krakowie i jego diecezji leczyć nie ważył się, jeśli nie jest doktorem Wydziału Lekarskiego krakowskiego, to jest: nie okaże wiarygodnego świadectwa, że otrzymał doktorat i odbył egzamin [...] a gdy będą przyjęci, powinni pod klątwą wziąć szczególne pozwolenie odbycia dysputy, przepisanych dla otrzymujących taki stopień”³. Znacznie dalej szły konkluzje z 1511 r., wedle których ci, którzy nie pobierali praktycznej i teoretycznej nauki przez 5 lat, nie mogli inkorporować się do wydziału, a tym samym leczyć chorych. W odniesieniu do tych, którzy pomimo tych zakazów, dalej praktykowali w sztuce lekarskiej, konkluzje przewidywały kary w wysokości 1 grzywny (gdy zostali przyłapani na wykonywaniu nielegalnej praktyki lekarskiej pierwszy raz), 2 grzywien (w przypadku recydywy) lub wreszcie wykluczenia ze społeczności uniwersyteckiej⁴. Kim był Jan Noskowski i jak wyglądała jego medyczna kariera? Niniejszy artykuł jest poświęcony temu dosyć mało znanemu medykowi krakowskiemu z pierwszej połowy XVI wieku.

Pochodził z ziemi zakroczymskiej na Mazowszu. Znamy w miarę dokładną jego datę urodzenia, a to z tego powodu, że oprócz zamiłowania do medycyny przejawiał wielkie zainteresowanie astrologią i opracowywał różnego rodzaju horoskopy. Zachowany w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej rękopis astrologiczny Noskowskiego zawiera kilkadziesiąt różnych horoskopów, stawianych głównie w oparciu o datę urodzenia⁵. Noskowski postarał się także o dokładne określenie daty poczęcia w stosunku do swojej osoby. Na podstawie różnych obliczeń wykonypował, że jego poczęcie miało miejsce 22 czerwca 1477 r.⁶ Możemy zatem przyjąć, że urodził się w marcu lub kwietniu 1478 r.

Jan Noskowski, zanim udał się na studia medyczne do Bolonii, pobierał naukę w Uniwersytecie Krakowskim, gdzie wpisał się do metryki w 1492 r. jako syn Zygmunta⁷. Stopnie naukowe uzyskał odpowiednio w 1498 (bakalaureat) i 1503 r. (magisterium)⁸. Po studiach przez kilka lat (do 1506 r.) wykładał na Uniwersytecie, głównie Arystotelesa⁹. 9 lis-

² *Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589* (dalej: *Conclusiones*), wyd. H. Barycz, Kraków 1933, nr 168. M. Skulimowski, *Pierwsze ustawy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Krakowskiego z r. 1433*, „Archiwum Historii Medycyny”, 23, 1960, nr 2, s. 221–234. Ustawy te zostały także wydane drukiem w „Roczniku Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim”, 1, 1838, s. 55–60.

³ J. Rostafiński, *Medycyna na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku*, Kraków 1900, s. 39; M. Skulimowski, *Pierwsze ustawy*, s. 232. Podane tłumaczenie statutów zaczerpnięto z: M. Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, t. IV, Kraków 1842, s. 331–332.

⁴ *Conclusiones*, nr 168.

⁵ Biblioteka Jagiellońska w Krakowie (dalej: BJ), rkps 1842.

⁶ BJ, rkps 1842, s. 94; E. Śnieżyńska-Stolot, „Zamek piękny na wzgórzu...”. *Horoskopy – zapomniane źródło historyczne*, Kraków 2015, s. 47–48.

⁷ *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, przy współpracy R. Grzesika, t. 1, Kraków 2004, s. 505 [92h/209].

⁸ *Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402–1541*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011, s. 262 [98/24B], s. 268 [1503/4M].

⁹ *Liber diligentiarum facultatis artisticæ Universitatis Cracoviensis* (dalej: *Liber diligentiarum*), pars 1 (1487–1563), ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1886, s. 60, 63, 67, 69–78; H. Barycz, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935, s. 234; J. Bieniarzówna, *Noskowski Jan*, Polski Słownik Biograficzny (dalej: PSB), t. 23, Wrocław 1978, s. 224.

topada 1504 r. został inkorporowany do wydziału sztuk wyzwolonych jako *extraneus magister*¹⁰. W 1507 r. akta uniwersyteckie informują, że Noskowski nie pojawił się już w salach wykładowych i nie prowadził zajęć¹¹. Być może wiązało się to z objęciem przez niego funkcji rektora szkoły parafialnej przy kościele Wszystkich Świętych¹². Jako zwierzchnik tej szkoły jest potwierdzony 17 września 1506 r. Stał wówczas przed sądem rektorskim, bowiem miał sprawę z bakałarzem Wojciechem z Grodziska, który miał go poważnie zranić. Nie znamy przyczyny tej napaści, w każdym razie sąd nakazał zapłacić Wojciechowi na rzecz Noskowskiego 15 florenów na pokrycie kosztów leczenia, natomiast na rzecz Uniwersytetu jako karę za ten wybryk jedną kopę groszy¹³. Obdarzony wybuchowym charakterem bakałarz Wojciech z Grodziska 13 października 1506 r. przekazał Noskowskiemu 5 florenów z kwoty 15, na którą został skazany, obiecując pozostałą sumę uregulować w najbliższym czasie, tj. kolejne trzy floreny do dwóch tygodni, następne cztery do Bożego Narodzenia, zaś pozostałe trzy do środy popielcowej, czyli 17 lutego 1507 r.¹⁴ Faktycznie, zagrożony karami na wypadek niuregulowania zasądzonej kwoty, Wojciech wypełnił zobowiązanie i ostatecznie 22 lutego 1507 r. zapłacił Noskowskiemu ostatnią ratę¹⁵.

Szkołą parafialną przy kościele Wszystkich Świętych zarządzał Noskowski krótko, bo już w maju 1509 r. udał się na Litwę, gdzie został zatrudniony jako kanclerz biskupa wileńskiego Wojciecha Radziwiłła. Wiemy o tym z diariusza samego Noskowskiego, który na kartach jednego z rękopisów astrologicznych notował ważniejsze wydarzenia ze swojego żywota¹⁶. Kancelarią biskupią kierował krótko, bo już 16 lutego 1510 r. – jak odnotował w diariuszu – udał się z Wilna do Bolonii na dalsze studia¹⁷. Studiował medycynę do wiosny następnego roku i 30 kwietnia 1511 r. uzyskał stopień doktorski. Potwierdzają to zarówno zapisy w uniwersyteckich aktach bolońskich, jak i radosna nota samego Noskowskiego w jego diariuszu¹⁸. Jan poszedł tutaj w ślady swojego brata Łukasza, który już w 1506 r. uzyskał w Bolonii doktorat z medycyny¹⁹. Warto też dodać, że Noskowski prawdopodobnie był świadkiem trzęsienia ziemi, które nawiedziło Bolonię oraz inne tereny wschodnich Alp 26 marca 1511 r.²⁰

¹⁰ *Liber diligenciarum*, s. 68.

¹¹ *Liber diligenciarum*, s. 78, 80, 82.

¹² O tej szkole zob. K. Walczak, *Klejnot miasta zaginiony. Zarys dziejów krakowskiego kościoła Wszystkich Świętych do końca XVI wieku*, „Folia Historica Cracoviensia”, 19, 2013, s. 144–146; J. Krukowski, *Z dziejów szkolnictwa parafialnego w Krakowie w okresie Odrodzenia*, Kraków 1986, s. 147–148.

¹³ AR, t. 1, nr 2074.

¹⁴ AR, t. 1, nr 2076.

¹⁵ AR, t. 1, nr 2110. Zob. też D. Machaj, *Sądownictwo rektorów krakowskich w XVI wieku*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, 66, 2014, z. 1, s. 54–55.

¹⁶ BJ, rkps 1842, s. 101: „Episcopus Vilmensis sigillum cancellarie mihi contulerat”.

¹⁷ BJ, rkps 1842, s. 102.

¹⁸ Archivio di Stato di Bologna (dalej: ASB), Studio, nr 217, f. 17v.; BJ, rkps 1842, s. 103: „In mense Aprili die 30 hora 4 m. 30 fere a meridie Bononie in ecclesia catedrali divi Petri promotussum in doctorem medicine per collegium medicine”; S. Windakiewicz, *Informacja o aktach Uniwersytetu Bolońskiego*, „Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce”, 7, 1892, s. 140; G. Bronzino, *Notitia doctorum sive catalogus doctorum qui in collegis philosophiae et medicinae Bononiae laureati fuerunt ab anno 1480 usque ad annum 1800*, Milano 1962, s. 12.

¹⁹ G. Bronzino, *Notitia doctorum*, s. 9; H. Barycz, *Historia Uniwersytetu*, s. 229.

²⁰ BJ, Cim. 5514, nota Mikołaja Sokolnickiego pod datą 26 III 1511: „motus terre Bononiae fuit fetus”. Zob. R. Camassi, C. H. Caracciolo, V. Castelli, D. Slejko, *The 1511 Eastern Alps earthquakes: a critical update and comparison of existing macroseismic datasets*, „Journal of Seismology”, 15, 2011, nr 2, s. 191–213.

W literaturze można spotkać pogląd, że Jan Noskowski podczas swoich studiów bolońskich prowadził jako student zajęcia dydaktyczne w ramach tzw. *lecturae universitatis*²¹. Zajęcia te prowadzili studenci cudzoziemscy, którzy z racji biedy nie byli w stanie pokryć kosztów sfinalizowania egzaminu doktorskiego. Aby jednak otrzymać prawo do tych zajęć, coś w rodzaju grantu doktorskiego, trzeba było przedstawić tzw. *dubium*, czyli krótką tezę z dziedziny, którą chciało się wykładać, a następnie tezę tę obronić przed komisją profesorską. Dopiero po zaakceptowaniu przez grono profesorskie student w najbliższym roku akademickim mógł prowadzić zajęcia, a gratyfikacja finansowa, która mu się za odbycie tych zajęć należała, była kierowana bezpośrednio do prepozyta kolegium, w którym dany żak studiował. Student był zobowiązany przystąpić do egzaminu doktorskiego po zakończeniu prowadzonego kursu²². W bolońskim archiwum zachowało się tajemnicze *dubium* z medycyny niejakiego Jana z Polski, które było dyskutowane przed komisją 21 marca 1511 r.²³ Odpowiednia komisja profesorska dopuściła 28 kwietnia Jana do prowadzenia zajęć z medycyny²⁴. W zachowanych rotulach uniwersyteckich faktycznie widnieje nazwisko Jana z Polski (*Johannes Polonus*) jako wykładającego medycynę w roku akademickim 1511/12 w ramach *lecturae universitatis*²⁵. Jak już wspominałem, Jan Noskowski uzyskał doktorat z medycyny 30 kwietnia 1511 r., zatem zanim tajemniczy Jan z Polski rozpoczął zajęcia, za które mógł opłacić procedurę uzyskania stopnia doktorskiego. Są to zatem dwie różne osoby i nie można utożsamiać owego Jana z Polski z Janem Noskowskim.

Gdy na początku października 1511 r. Noskowski przystępował do procedury nostryfikacji w Uniwersytecie Krakowskim swojego stopnia doktorskiego, raczej nie mógł się wylegitymować przed komisją profesorską oryginalnym dyplomem doktorskim Uniwersytetu Bolońskiego, bo zapewne ze względu na wysokie koszty jego przygotowania zrezygnował ze starania się o jego wydanie. Przypuszczamy, że większość żaków z Polski wracało ze studiów w Italii bez takiego dyplomu, jaki można dzisiaj choćby podziwiać w archiwum w Lewoczy, które przechowuje dyplom Uniwersytetu Bolońskiego z 1472 r. otrzymany przez Kaspra Backa, ówczesnego prepozyta spiskiego²⁶. Procedurę nostryfikacji przeprowadzono zatem w oparciu o świadka, którym był Tomasz z Sokołowa, doktor

²¹ *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svoltosi a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell'Alma Mater Studiorum*, a cura di R. C. Lewanski, Varsaviae 1990, s. 497–498.

²² V. Colli, *Cattedre minori, letture universitarie e collegio dei dottori di diritto civile a Bologna nel secolo XV*, [w:] *Sapere e potere: discipline, dispute e professioni nell'Università medievale e moderna. Il caso bolognese a confronto*, red. L. Avellini, t. 3, Bologna 1991, s. 138; A. De Coster, *Foreign and Citizen Teachers at Bologna University in the 15th and 16th centuries. Statutes, statistics and student teachers*, „Annali di storia delle università italiane”, 12, 2008, s. 340–342; S. A. Sroka, *Studenci z Polski dopuszczeni do prowadzenia zajęć w Uniwersytecie Bolońskim na początku XVI wieku*, „Roczniki Historyczne”, 84, 2018, s. 293–309.

²³ ASB, Riformatori dello Studio, t. 57: *Dispute e ripetizioni di scolari per ottenere letture d'università*, k. 324. Podobizna tego *dubium*, [w:] *Laudatio Bononiae*, s. 242. Zob. S. A. Sroka, *Studenci z Polski...*

²⁴ ASB, Riformatori dello Studio, t. 57, k. 323.

²⁵ *I rotuli dei lettori, legisti e artisti dello Studio Bolognese dal 1384 al 1799*, wyd. U. Dallari, vol. 1, Bologna 1888, s. 213.

²⁶ S. A. Sroka, *Dyplom doktorski Uniwersytetu Bolońskiego z 1472 r.*, „Studia Źródłoznawcze”, 50, 2012, s. 63–73. Zob. też T. Jurek, *Krakowski dyplom promocji magisterskiej z 1512 roku*, „Rocznik Krakowski”, 72, 2006, s. 69–85; W. Szymborski, *Krakowskie zaświadczenie o promocji bakalarskiej z 1492 roku*, „Roczniki Historyczne”, 73, 2007, s. 199–202.

prawa kanonicznego i naoczny świadek egzaminu doktorskiego Jana Noskowskiego²⁷. Ów Tomasz zdobył doktorat z prawa zapewne w Bolonii kilka miesięcy po Noskowskim, czyli w dniu egzaminu doktorskiego swojego rodaka nie był jeszcze doktorem prawa. Nie ulega wątpliwości, że Tomasz z Sokołowa doktorat uzyskał, niemniej zachowane akta bolońskie nie są w tej mierze kompletne. W oficjalnych aktach Uniwersytetu Bolońskiego notujących egzaminy doktorskie (tzw. *libri secreti*) nie ma noty o egzaminie doktorskim Tomasza²⁸. Z drugiej strony w aktach prowadzonych przez uniwersyteckich notariuszy (tzw. *acta notarum*), które miały charakter roboczy, jest nota pod dniem 3 czerwca 1511 r. o prośbie wniesionej przez Tomasza z Sokołowa, zapewne związanej z dopuszczeniem go do egzaminu doktorskiego²⁹. Niestety nie dysponujemy innymi źródłami mogącymi oświetlić dalsze losy procedury doktorskiej Tomasza. Niemniej po powrocie do Polski posługiwał się tym stopniem naukowym i takim też był obdarzony podczas procedury nostryfikacji dyplomu Jana Noskowskiego.

Podczas procedury nostryfikacji świadkowi zadano kilka pytań, na które odpowiadał pod przysięgą. Pierwsze pytanie było zgoła proste i podstawowe, tj. czy Jan Noskowski był w Bolonii promowany na doktora medycyny? Tomasz z Sokołowa nie tylko potwierdził ten fakt, ale dodał, że w promocji uczestniczył archidiakon boloński Jan de Gozadinis, który był także kanclerzem Uniwersytetu. Następne pytania dotyczyło tegoż archidiakona, a mianowicie, czy był on wówczas prawowitym archidiakonem. Tomasz odpowiedział twierdząco, dodając, że archidiakon „habitus erat et tentus” i był do tej godności powołany przez papieża³⁰. W tym miejscu warto przybliżyć w paru zdaniach sylwetkę ówczesnego archidiakona bolońskiego. Jan de Gozadinis (Giovanni Gozzadini) urodził się 31 grudnia 1477 r. w Bolonii. Na tamtejszym uniwersytecie zdobył doktorat obojga praw. Przez kilka lat wykładał na bolońskiej wszechnicy, a następnie opuścił rodzinne miasto i udał się do Rzymu, gdzie zaczął robić karierę na dworze papieskim. W 1505 r. został referendarzem papieża Juliusza II. Towarzyszył papieżowi w jego wjeździe do Bolonii 11 listopada 1506 r., dzierżąc wówczas godność papieskiego skarbnika oraz kierując urzędem zwanym datarią. Niebawem został archidiakonem bolońskim, a w 1511 r. opublikował dziełko zatytułowane *De Romani pontificis electione electique eligentium et concilii potestate*, w którym opowiedział się za prymatem soboru nad papieżem. W tym samym roku wziął udział w soborze w Pizie, a w roku następnym dostał kilku ważnych funkcji, m.in. został nuncjuszem we Florencji oraz gubernatorem Piacenzy. Za pontyfikatu następnego papieża, Leona X, objął kolejne ważne urzędy kościelne – został kanonikiem przy kościele Najświętszej Trójcy w Pawii, opatem klasztoru Matki Bożej Anielskiej w Faenzie, przeorem w Piacenzy, a 31 lipca 1513 r. został powołany na stanowisko gubernatora Reggio. Zginął zamordowany w katedrze w Reggio 28 czerwca 1517 r. w wieku 40 lat³¹.

²⁷ AR, t. 1, nr 2169; A. Sołtan, *Sokolowski Tomasz*, PSB, t. 40, Warszawa–Kraków 2000–2001, s. 205–206.

²⁸ ASB, Studio, nr 126. Nie uwzględnia go też M. T. Guerrini, „*Qui voluerit in iure promoveri...*” *I dottori in diritto nello Studio di Bologna (1501–1796)*, Bologna 2005.

²⁹ ASB, Studio, nr 22, k. 40v: „Comparuit d. Thomas filius Stanzilaj (!) de Sokolow de Pollonia diocesis Plocensis et porexit quandam supplicationem”. Widać wyraźnie z tej zapiski, że boloński skryba miał problem z oddaniem imienia ojca Tomasza, czyli Świętosława.

³⁰ AR, t. 1, nr 2169.

³¹ S. Mazzetti, *Repertorio di tutti i professori antichi, e moderni della famosa Università, e del celebre Istituto delle scienze di Bologna*, Bologna 1848, s. 159; H. Jedin, *Giovanni Gozzadini, ein Konziliarist am Hofe Julius II*, „*Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte*”, 47, 1939–1942,

Trzecie z kolei pytanie brzmiało: czy Bolonia w czasie promocji doktorskiej Noskowskiego była obłożona papieskim interdyktem? Tutaj świadek wyraźnie zeznał, że nie. Dodał, że promocja doktorska miała miejsce 30 kwietnia 1511 r., natomiast Bolonia została zajęta przez wojska Bentivogliów dopiero 21 maja. Dopytywany dodał, że Anton-galeazzo Bentivoglio został pozbawiony urzędu archidiacona bolońskiego. W tym miejscu, na potrzeby niniejszego wywodu, trzeba krótko wyjaśnić miejsce Bolonii w życiu politycznym Italii, a przede wszystkim Państwa Kościelnego w interesującym nas czasie oraz rolę rodziny Bentivoglio, która rządziła miastem od początku XV w. Bolonia znalazła się w obrębie Państwa Kościelnego w 1506 r. w wyniku wyprawy wojskowej przedsięwziętej przez papieża Juliusza II. Papież dokonał uroczystego wjazdu do miasta 11 listopada 1506 r., kiedy to niesiony w swojej *sedia gestatoria* udał się do kościoła San Petronio. W trakcie wjazdu rozrzucano wśród tłumu monety, zarówno srebrne jak i złote, które miały następującą inskrypcję: *Bononia per Iulium a tirano liberata*³². Inskrypcja ta wyraźnie dowodziła, za kogo papież uważał rządzącą od kilku dziesięcioleci miastem rodzinę Bentivoglio. Sam miał zresztą możliwość przekonać się o tyranii Bentivogliów, bowiem w latach 1483–1502 był biskupem w Bolonii. Członkowie tej rodziny, na czele z przywódcą Giovannim II, na wieść o zbliżaniu się do Bolonii wojsk papieskich uciekli 1 listopada z miasta. Juliusz II, obejmując władzę w Bolonii, zlikwidował radę miasta, zwaną *Sedici Riformatori dello Stato di Libertà*, a w jej miejsce powołał przychylny sobie organ władzy, zwany *Quaranta*³³.

Po wyjeździe papieża z miasta w lutym 1507 r. stosunki Bolonii z papieństwem osłabły. Rodzina Bentivogliów mogła powrócić do miasta. Papież zdecydował się zatem na drugą kampanię wojenną przeciwko Bolonii, która trwała od jesieni 1510 do połowy maja 1511 r.³⁴ Juliusz II był przekonany, że Bolonia jest w jego rękach, kiedy wyjeżdżał z miasta 14 maja 1511 r. Niestety, zaledwie po upływie tygodnia miasto zostało zajęte nocą przez Bentivogliów³⁵. To właśnie ten fakt miał na myśli Tomasz z Sokołowa, gdy przed sądem rektorskim w Krakowie zeznał, że 21 maja 1511 r. „Bononia vero fuit capta per Bentivolos die Mercurii vice-sima prima Maii versus noctem”³⁶. Los Bentivogliów został jednak przypieczętowany w roku następnym, kiedy to zostali ostatecznie wygnani z Bolonii i przenieśli się do Ferrary. Wspomniany przez Tomasza Antongaleazzo Bentivoglio był drugim z kolei synem Giovanniego II i z tego zapewne powodu został przez ojca przeznaczony do kariery kościelnej. Już jako młodzieniec, mając zaledwie 11 lat, został przez papieża Sykstusa IV mianowany protonotariuszem apostolskim. 14 grudnia 1491 r. papież Innocenty VIII mianował go archidia-

s. 193–267; Idem, *Nochmals der Konziliarist Gozzadini*, Ibidem, 61, 1966, s. 88–93; C. Ciuccarelli, *Gozzadini Giovanni*, „Dizionario Biografico degli Italiani” (dalej: DBI), 58, Roma 2002, s. 205–207.

³² L. Frati, *Ancora delle monete gettate al popolo nel solenne ingresso in Bologna di Giulio II, l'anno 1506*, „Rivista Italiana di Numismatica”, 13, 1900, s. 205–210.

³³ J. A. Gierowski, *Historia Włoch*, Wrocław 1986, s. 172; L. Frati, *Le due spedizioni militari di Giulio II tratte dal diario Paride Grassi bolognese*, Bologna 1886, s. 84–96; J. M. DeSilva, *Official and unofficial diplomacy between Rome and Bologna: the de' Grassi family under Pope Julius II, 1503–1513*, „Journal of Early Modern History”, 14, 2010, s. 540.

³⁴ L. Frati, *Le due spedizioni*, passim; J. M. DeSilva, *Official and unofficial*, s. 542.

³⁵ L. Frati, *Le due spedizioni*, s. 276–277: „Interea Bentivoli ea nocte civitatem discurrunt tantis clamoribus omnes vias replentes, ut non populum utriusque sexus et aetatis terrificantes, sed ipsi etiam parietibus timorem inferentes”.

³⁶ AR, t. 1, nr 2169.

konem bolońskim³⁷. Po zajęciu Bolonii przez Juliusza II w 1506 r. został pozbawiony wszystkich beneficjów kościelnych. Później, po chwilowej restauracji w maju 1511 r. władzy rodziny Bentivogliów w Bolonii został nawet wybrany przez garstkę zwolenników na biskupa bolońskiego, ale ostatecznie urząd ten objął kandydat papieski, Achilles Grassi³⁸.

Tomasz z Sokołowa dodał też, że podczas egzaminu doktorskiego Jana Noskowskiego przebywał w Bolonii papież Juliusz II. Wszystkie wydarzenia związane z pobytom Juliusza II w Bolonii w kwietniu i maju 1511 r. są dobrze znane z zachowanego diariusza, prowadzonego skrupulatnie przez papieskiego ceremoniarza Parisa Grassi (to brat Achillesa, który został biskupem bolońskim w maju 1511 r.)³⁹. Papieski kronikarz odnotował zarówno spotkania dyplomatyczne papieża w Bolonii (choćby z posłami cesarskimi), jak też wydarzenia religijne (uroczystości Wielkiego Tygodnia i Świąt Wielkanocnych)⁴⁰.

Po zakończonym przesłuchaniu przed sądem rektorskim notariusz publiczny sporządził odpowiedni dokument i złożył do rąk rektora. Zatem pierwszy krok w kierunku inkorporacji do fakultetu medycznego został przez Jana Noskowskiego zrobiony. Teraz należało odbyć dysputę i uiścić odpowiednią kwotę. I tu pojawił się problem. Z zapisek, które Noskowski prowadził, wynika, że fakultet medyczny Uniwersytetu Krakowskiego wprowadził wówczas wysoką opłatę za wcielenie do wydziału, bo wynoszącą 20 florenów, na którą nie było go stać⁴¹. Zrezygnował zatem z dalszych starań o inkorporację do wydziału i na początku czerwca 1512 r. wyjechał ponownie do Włoch, tym razem do Padwy, dokąd przybył 12 lipca⁴².

Losy Noskowskiego w dalszych latach są nam znane głównie z jego osobistych zapisek; zostały też one zaledwie w niedużej mierze wykorzystane w opublikowanych do tej pory krótkich jego biogramach⁴³. Z Padwy udał się Noskowski w kwietniu 1514 r. do Rzymu, gdzie otrzymał posadę osobistego lekarza arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Łaskiego⁴⁴. Łaski przebywał w Rzymie z racji obrad V soboru laterańskiego. Pomimo że prymas prowadził bardzo skrupulatnie raptularz, notując wszelkiego rodzaju wydatki, na próżno szukać w tych zapiskach nazwiska Noskowskiego. Być może, nie miał wiele do roboty, chociaż pojawiają się w nich nazwiska innych doktorów medycyny (m.in. Jakuba z Zalesia, Macieja Grodzickiego czy Macieja z Błonia)⁴⁵. Do Krakowa Noskowski powrócił 2 lutego 1517 r.⁴⁶ W roku następnym udał się do Sanoka, gdzie odwiedził Stanisława

³⁷ I. Walter, *Bentivoglio Antongaleazzo*, DBI, 8, Roma 1966, s. 600.

³⁸ Ibidem, s. 602.

³⁹ L. Frati, *Le due spedizioni*, s. 260–274.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ BJ, rkps 1842, s. 104: „Hoc anno (tj. 1511 – SAS) in Julio ex Bononia redii Cracoviam et pro responsione frustra sollicitavi, tunc n. statutum condebatur de fisco augendo in florenis 20”; H. Barycz, *Historia Uniwersytetu*, s. 234.

⁴² Ibidem, s. 105. Noskowski odnotował także, że 28 czerwca tegoż roku umarła na puchlinę wodną (łac. *hydropisis*) jego siostra Katarzyna.

⁴³ J. Majer, *Wiadomości z życia profesorów Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim* (nadbitka, Wilno 1862), s. 35–36; J. Bieniarzówna, *Noskowski Jan*, s. 224.

⁴⁴ BJ, rkps 1842, s. 106: „in Aprili die 10, Cristi vero 1514, Rome r. d. Joannes Lasky archiepiscopus Gnesnensis suscepit me pro suo phisico”.

⁴⁵ H. Zeissberg, *Johannes Łaski, Erzbischof von Gnesen (1510–1531) und sein Testament*, Wien 1874; P. Tafiłowski, *Finanse prymasa Jana Łaskiego. Na podstawie raptularza z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie*, „Przegląd Historyczny”, 95, 2004, z. 1, s. 1–36; Idem, *Jan Łaski (1456–1531), kanclerz koronny i prymas Polski*, Warszawa 2007 (passim).

⁴⁶ BJ, rkps 1842, s. 108.

Pileckiego, ówczesnego starostę sanockiego⁴⁷, zaś na początku 1519 r. ożenił się w Krakowie z Katarzyną Kuglerową, co pozwoliło mu nabyć prawo miejskie. W krakowskich księgach przyjęć do prawa miejskiego Noskowski jest odnotowany w styczniu 1519 r. z informacją, że już się ożenił⁴⁸. Tymczasem z zapisek profesora Marcina Biema z Olkusza wynika, że ślub Noskowskiego z Katarzyną miał miejsce 13 lutego 1519 r.⁴⁹ W chwili ślubu Noskowski miał prawie 41 lat (przypomnę, że urodził się na początku 1478 r.), zaś jego wybranka 36. Znamy dokładną datę urodzin żony Noskowskiego, albowiem mąż, jak już wspominałem, miał wielkie inklinacje w kierunku astrologii i horoskopów, sporządził żonie takowy horoskop na podstawie daty jej urodzin, czyli 3 maja 1483 r.⁵⁰ Małżonkowie byli zatem, nie tylko jak na ówczesną dobę, bardzo dojrzały, nie dziwi zatem fakt, że nie doczekali się potomstwa.

W dniu 15 stycznia 1520 r., jak zanotował w swoim dzienniku, wyjechał do Ostroga, do ówczesnego hetmana wielkiego litewskiego, księcia Konstantego Ostrogskiego. Zapewne podróż była udana, chociaż musiała być niebezpieczna, jak należy wnosić z lapidarnego i zarazem tajemniczego wpisu Noskowskiego w jego diariuszu⁵¹. Kolejne informacje w diariuszu Noskowskiego odnoszą się do roku 1523. Wpierw medyk zanotował pod datą 13 kwietnia tragiczną śmierć Stanisława Pileckiego (złamanie karku w wyniku upadku z konia)⁵², u którego był z wizytą w Sanoku w 1518 r., następnie zaś zapisał, że 13 października odbył dysputę w celu ponownej nostryfikacji dyplomu doktorskiego, a następnego dnia rajcy krakowscy jednomyślnie wybrali go na wykładowcę medycyny⁵³. W tym niewątpliwym sukcesie Jana miał spory udział jego brat Łukasz Noskowski, równie znakomity medyk i absolwent Uniwersytetu Bolońskiego, który był zarówno profesorem na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Krakowskiego, rektorem tegoż uniwersytetu, jak i rajcą krakowskim⁵⁴. Swoją radość z sukcesu brata odnotował także w prowadzonym przez siebie raptularzu⁵⁵. Od tej pory wykładał na Wydziale Lekarskim oraz sporadycznie również na Wydziale Sztuk

⁴⁷ Ibidem, s. 109.

⁴⁸ *Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1507–1572*, wyd. A. Kielbicka, Z. Wojas, Kraków 1993, s. 40, nr 677: „Januarius 1519. Venerabilis et egregius dominus Joannes de Nosskow artium et medicine doctor accepta uxore ius civile suscepit”. Warto dodać, że rada miasta zwolniła go z należnej opłaty „propter eius virtutem et status conditionem”.

⁴⁹ BJ, Inc. 2697 (J. Stoeffler, J. Pflaumen, *Almanach*, Ulmae 1499), k. 322: „Joannis Noszkowsky cum domina Katerina Kvglerowa”. Marcin Biem odnotował pod dniem 5 lutego *desponsatio*, zaś pod dniem 13 lutego *copulatio*. W swoich zapiskach Noskowski wspomniął jedynie ogólnie swój ślub pod 1519 r. Zob. BJ, rkps 1842, s. 109: „Connubium 1519”.

⁵⁰ BJ, rkps 1842, s. 152: „Genesis Katharine Noskovska consortis mee”; E. Śnieżyńska-Stolot, „*Zamek piękny na wzgórzu...*”, s. 46–47, 106.

⁵¹ BJ, rkps 1842, s. 110: „feci iter ad ducem Constantinum in Ostrog cum non mediocri profectu et Deo duce discrimina age et predonum evasi”.

⁵² Ibidem, s. 111: „Hoc anno in Aprili die 13, Cristi vero 1523, lapsu ferocis equi cervices fregit d. Stanislaus Pyleczky”. Zob. też F. Sikora, *Pilecki Stanisław, zwany Ocicem, h. Oliwa (zm. 1523)*, PSB, t. 26, Wrocław 1981, s. 267.

⁵³ Ibidem, s. 112: „die 13 admissus sum ad respondendum pro loco, die 14 [...] electus sum unanimiter per consules Cracovienses in lectorem medicine”.

⁵⁴ J. Bieniarzówna, *Noskowski Jan*, s. 224; Eadem, *Noskowski Łukasz*, PSB, t. 23, Wrocław 1978, s. 225–226; Z. Noga, *Urzednicy miejscy Krakowa*, cz. 2: 1500–1794, Kraków 2008, s. 14 i n.; *Poczet soltysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010)*, red. B. Kasprzyk, Kraków 2010, s. 439.

⁵⁵ L. Birkenmajer, *Zapiski historyczne wśród starych almanachów Biblioteki Jagiellońskiej*, „Kwartalnik Historyczny”, 17, 1903, s. 415: „1523. October 14: Fratri data collegiatura est”.

Wyzwolonych⁵⁶. W 1536 r. osiągnął godność dziekana wydziału lekarskiego. Wtedy też ogłoszono nowe ustawy tegoż wydziału⁵⁷.

Ogólnie rok 1523 Jan Noskowski uznał w swoim diariuszu za szczęśliwy, chociaż dopadła go we wrześniu ciężka podagra⁵⁸. Zresztą w następnych latach, wraz z postępującym wiekiem, będzie coraz częściej odnotowywał swoje choroby. Dla odmiany rok następny (1524) był dla Noskowskiego smutny. Umarły mu trzy bliskie osoby. Wpierw, 5 stycznia, zmarła jego teściowa, potem odeszła jego matka, a wreszcie we wrześniu udał się do Sandomierza na pogrzeb niejakiego Zaliwskiego, zapewne dobrego znajomego⁵⁹. Kolejne zapisy w notatniku Noskowskiego pochodzą dopiero z 1528 r. Rok ten określił mianem burzliwego i chorobliwego (*litigiosus et valitudinarius*)⁶⁰. Miał przede wszystkim na myśli trzy rodzaje kłesk elementarnych, które tego roku nawiedziły Kraków⁶¹. Już 24 kwietnia i 18 maja Kraków został dotknięty pożarem, potem 9 lipca powodzią, a jesienią trzymiesięczną zarazą⁶². Wszystkie te nieszczęścia są potwierdzone także przez wiele innych przekazów źródłowych⁶³.

W roku następnym Noskowski odnotował jedynie jakiś nadaremny remont domu⁶⁴. Skupiony na uniwersyteckich obowiązkach coraz rzadziej notował wydarzenia ze swojego żywota. Pod rokiem 1532 zapisał informację o śmierci swojego brata Łukasza, też doktora medycyny, profesora i rektora uniwersytetu i rajcy krakowskiego oraz jego żony, która umarła kilka dni wcześniej⁶⁵. Jan ufundował bratu, pochowanemu w prezbiterium kościoła Mariackiego, brązową płytę nagrobną⁶⁶. Został też jednym z egzekutorów jego testamentu⁶⁷. W tym samym roku 1532 sprzedał swoją część Noskowa i Kamienicy na Mazowszu⁶⁸. W roku 1533 chorował przez kilka miesięcy z przerwami na podagrę⁶⁹. Ta sama dolegliwość dopadła go w 1536 r. (23 października) i w 1537 r. (23 lutego), zaś w kwietniu tegoż roku chorował na anginę. W swoim diariuszu pod rokiem 1537 Noskowski wspomni-

⁵⁶ *Liber diligentiarum*, s. 216, 222, 229; M. Markowski, *Pierwsi doktorzy medycyny Uniwersytetu Krakowskiego w świetle źródeł rękopiśmiennych*, „Przegląd Tomistyczny”, 6–7, 1997, s. 326, 329, 331.

⁵⁷ J. Majer, *Kilka wiadomości z dziejów Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Krakowskim podanych*, Kraków 1839, s. 1–18; H. Barycz, *Historia Uniwersytetu*, s. 218–219; M. Markowski, *Pierwsi doktorzy*, s. 339–341; M. Zdanek, *Uniwersytet Krakowski wobec własnej przeszłości w XV–XVI wieku*, Kraków 2017, s. 86.

⁵⁸ BJ, rkps 1842, s. 112: „Annus iste fuit in praxi fortunatus”.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 113.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 114.

⁶¹ *Ibidem*: „Hoc anno Cracovia tribus cladibus est afflictata”.

⁶² *Ibidem*: „In Aprili die 24 igne pernicioso et 18 Mai alio, nona Julii cataclismus pontem adem et pestis trimestris versus autumnum”. Dziękuję dr. Włodzimierzowi Zedze za konsultację paleograficzną.

⁶³ A. Waławender, *Kronika kłesk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1450–1586*, cz. 1, Lwów 1932, s. 217; *Wyjątki ze źródeł historycznych o nadzwyczajnych zjawiskach hydrologiczno-meteorologicznych na ziemiach polskich w wiekach od X do XVI*, wyd. R. Girguś, W. Strupczewski, red. A. Rojecki, Warszawa 1965, s. 118–120; D. Limanówka, *Rekonstrukcja warunków klimatycznych Krakowa w pierwszej połowie XVI wieku*, Warszawa 2001, s. 97–99.

⁶⁴ BJ, rkps 1842, s. 115: „Actio pro scuto domus frustra”.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 116; J. Bieniarzówna, *Noskowski Łukasz*, s. 226.

⁶⁶ *Corpus inscriptionum Poloniae*, t. VIII, z. 2 (Bazylika Mariacka w Krakowie), wyd. Z. Piech, Kraków 1987, s. 93–94.

⁶⁷ J. Lachs, *Kronika lekarzy krakowskich do końca XVI wieku. Przyczynki archiwalne*, Kraków 1909, s. 36. Otrzymał od brata ćwierć domu położonego przy ulicy Floriańskiej.

⁶⁸ BJ, rkps 1842, s. 116.

⁶⁹ *Ibidem*, s. 117: „Supervenit morbus articularis qui duravit ad principium Junii per intervalla”.

na nie tylko nękające go choroby, otóż 30 stycznia tegoż roku wypromował na doktora medycyny Feliksa Chojnowskiego, który później używał nazwiska Chojeński. To jeden z pierwszych wypromowanych na Uniwersytecie Krakowskim doktorów medycyny, późniejszy lekarz kapituły poznańskiej⁷⁰. Niestety, w noc po promocji na dom Chojnowskiego napadł doktor prawa kanonicznego Filip Aher, wyjątkowo ponura postać ówczesnego środowiska uniwersyteckiego, w trakcie której to napaści ciężkie obrażenia odniosła też żona Noskowskiego⁷¹. Za ten czyn Aher stanął w lutym 1537 r. przed sądem rektorskim⁷². W aktach sądu rektorskiego odnotowano skrupulatnie, że awantura Ahera z Chojnowskim trwała całą noc i następnego dnia przeniosła się na teren Uniwersytetu, do stuby communis w Collegium Maius. Wyglądało to bardzo groźnie, albowiem oprócz bijatyki, targania za włosy były także groźby użycia broni. Jako że Feliks Chojnowski dopiero co wrócił z uroczystej promocji doktorskiej, był ubrany w uroczyste szaty i togę, która w trakcie bójki została potargana. Poszkodowany wycenił przed sądem swoje szkody na zawrotną kwotę trzech tysięcy węgierskich dukatów, nadto zniszczoną tunikę i płaszcz wierzchni oszacował na 12 florenów⁷³. Niewątpliwie bójka dwóch doktorów krakowskiej wszechnicy była niecodziennym wydarzeniem w życiu Uniwersytetu oraz pohańbieniem obowiązujących w nim zasad.

Wróćmy jednakże do ostatnich już zapisek Noskowskiego, poczynionych w jego diariuszu. W 1538 r. odnotował trzykrotne ataki podagry u siebie, które mocno go osłabiły⁷⁴, zaś na początku 1539 r. zapisał informację o ataku astmy u siostry oraz o skardze złożonej przed rajcami w sprawie jakiejś błahostki⁷⁵. Tegoż roku, 9 marca, zamieścił też Noskowski wiadomość o decyzji rektora uniwersytetu, że konieczne jest zorganizowanie zastępstwa na wykładach, które z powodu choroby czy też starości wykładowcy nie mogą się odbyć⁷⁶. Ten zapis nawiązuje faktycznie do decyzji podjętej 9 marca 1539 r. przez zgromadzenie ogółu profesorów, która miała zapobiec nagminnej absencji wykładowców na zajęciach, spowodowanej wielokrotnie nie tylko zwykłym zaniedbaniem, ale także chorobami czy też zaawansowanym wiekiem profesorów⁷⁷. Dla porównania podam, że w Uniwersytecie Bolońskim, w odróżnieniu od sytuacji panującej w Krakowie, istniał bardzo klarowny system kar finansowych nakładanych na profesorów zaniedbujących swoje obowiązki i nieodbywających wykładów⁷⁸.

⁷⁰ Ibidem, s. 118: „In Januario die 30 promovi in doctorem medicine Felicem Choinovsky”; *Akta kapitul z wieku XVI wybrane*, wyd. B. Ulanowski, t. I, cz. 1 (*Akta kapitul poznańskiej i wrocławskiej 1519–1578*), Kraków 1908, nr 240 (*Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1508 usque ad annum 1795*, t. XIII); H. Barycz, *Historia Uniwersytetu*, s. 215, 234; J. Bieniarzówna, *Noskowski Jan*, s. 224; M. Markowski, *Pierwsi doktorzy*, s. 335; J. Lutyński, *Kapituła katedralna w Poznaniu w XVI wieku. Organizacja i majątek*, Poznań 2000, s. 62, 72.

⁷¹ BJ, rkps 1842, s. 118: „Quo die noctu (czyli 30 I 1537 – SAS) irruerat dominus Philipus in eundem et illic uxor fere letaliter in late sinistro erat lesa”.

⁷² *Acta rectoralia Almae Universitatis studii Cracoviensis*, t. II, ed. S. Estreicher, Cracoviae 1909, nr 39; K. Ożóg et alios, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1 (1364–1780), red. W. Uruszczak, Kraków 2015, s. 5–6.

⁷³ *Acta rectoralia*, t. II, nr 39.

⁷⁴ BJ, rkps 1842, s. 119.

⁷⁵ Ibidem, s. 120: „Actio coram consulibus pro nuce”. Dziękuję prof. Krzysztofowi Pawłowskiemu za konsultację filologiczną.

⁷⁶ Ibidem: „In marcio [...] die 9 eiusdem rector instabat pro lectione non obligata”.

⁷⁷ *Conclusiones*, nr 255.

⁷⁸ S. A. Sroka, *System kontroli odbywania zajęć w Uniwersytecie Bolońskim w XV wieku*, [w:] *Silesia–Polonia–Europa. Studia historyczne dedykowane Profesorowi Idziemu Panicowi*, red. J. Sperka, Katowice–Bielsko-Biała 2019, s. 285–292.

Ostatnia karta rękopisu z figurami astrologicznymi i datą 1541 jest już niezapełniona autorskimi notatami Noskowskiego, natomiast inną ręką zapisano, że w kwietniu 1542 r. w Krakowie umarł Jan Noskowski na puchlinę wodną (*hydrope*), czyli na tę samą dolegliwość co jego siostra, o czym wspomniałem wcześniej. Dokładną datę śmierci i pogrzebu wraz z informacją o skandalu, który towarzyszył pogrzebowi doczesnych szczątków wybitnego medyka, podaje księga wydatków i dochodów kościoła Mariackiego. Wedle tej informacji Jan Noskowski umarł w niedzielę 23 kwietnia 1542 r., po czym we wtorek 25 kwietnia został pochowany na cmentarzu przylegającym do kościoła Mariackiego⁷⁹. Następnego dnia jednakże, na polecenie ówczesnego biskupa krakowskiego, a zarazem arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Piotra Gamrata, zwłoki Noskowskiego zostały wykopane i pochowane ponownie, tym razem wewnątrz kościoła Mariackiego, w grobie brata Łukasza w prezbiterium świątyni⁸⁰. Nie wiemy, dlaczego doszło do tak skandalicznej sytuacji, niemniej skryba prowadzący rachunki kościoła Mariackiego (być może sam archiprezbiter, którym wówczas był Mikołaj Waltek) nie krył z tego powodu swojego oburzenia⁸¹. Możemy jedynie domniemywać, że decyzja biskupa była podyktowana wielkim szacunkiem dla Noskowskiego, który wszak leczył jego poprzednika na stolcu arcybiskupim, Jana Łaskiego. Noskowski pozostawił po sobie dwa rękopisy i jeden inkunabuł. Młodsza od niego o pięć lata żona Katarzyna przeżyła Jana i umarła w 1554 r.⁸²

Pora na krótkie podsumowanie. Jan Noskowski niewątpliwie jest mniej znany niż jego brat Łukasz, który także był profesorem medycyny w Uniwersytecie Krakowskim, ale działał też publicznie jako krakowski rajca. Jan, po uzyskaniu stopnia doktorskiego z medycyny w Bolonii, zniechęcił się wysokimi kosztami nostryfikacji dyplomu w Krakowie i kilka lat spędził w różnych miejscach, mając się różnych zajęć (był m.in. lekarzem prymasa Jana Łaskiego). Po powrocie do Krakowa ożenił się i przyjął prawo miejskie. Po ponownej nostryfikacji dyplomu i inkorporacji do Wydziału Lekarskiego w 1523 r. poświęcił się pracy akademickiej. Osiągnął także godność dziekana tegoż wydziału. Najważniejsze wydarzenia z jego życia są znane dzięki zapiskom, które prowadził w jednym ze swoich rękopisów astrologicznych (posiadał bowiem, oprócz medycyny, duże zamiłowanie w kierunku astrologii). W 1537 r. wypromował w Krakowie na doktora medycyny Feliksa Chojnowskiego. To jeden z pierwszych doktorów medycyny wypromowanych w Uniwersytecie Krakowskim. Jak było wspomniane, Jan Noskowski umarł w Krakowie 23 kwietnia 1542 r. na puchlinę wodną i został pochowany w atmosferze skandalu w prezbiterium kościoła Mariackiego, w grobie swojego brata Łukasza.

⁷⁹ Archiwum Narodowe w Krakowie, Akta miasta Krakowa, rkps 3343 (Regestrum certorum censuum nec non proventuum ecclesiae beatissimiae Virginis Mariae in circulo Cracoviensi existentis spectantium ab anno 1539 usque ad annum 1545), s. 27: „23 Aprilis mortuus est d. Joannes Noskowski, que fuit dominica Adalberti ac feria tertia in cimiterio apud chorum sepultus”.

⁸⁰ Ibidem: „feria quarta iterum efossus, iussu reverendissimi domini archiepiscopi in contemptum officii cum magna indignitate in fraterno tumulo ante sacristiam humatus”.

⁸¹ Ibidem: „nihil pro sepultura dare voluerunt et d. Sigismundus magna furia rem contra me egit”.

⁸² W. Wisłocki, *Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*, Cracoviae 1900, s. 344; J. Bieniarzówna, *Noskowski Jan*, s. 224.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archivio di Stato di Bologna:

Riformatori dello Studio, nr 57 (Dispute e ripetizioni di scolari per ottenere letture d'università)

Studio, nr 22 (Registri d'atti del collegio canonico)

Studio, nr 217 (Primo libro segreto di medicina– Registri d'atti dei collegi 1504–1575).

Archiwum Narodowe w Krakowie

Akta miasta Krakowa, rkps 3343 (Regestrum certorum censuum nec non proventuum ecclesiae beatissimiae Virginis Mariae in circulo Cracoviensi existentis spectantium ab anno 1539 usque ad annum 1545).

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

rkps 1842.

Inc. 2697 (J. Stoeffler, J. Pflaumen, *Almanach*, Ulmae 1499).

Cimelia 5514 (J. Stoeffler, *Almanach nova 1507–1531*, Venezia 1507).

Źródła drukowane

Acta rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX, t. 1, ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1893; t. II, ed. S. Estreicher, Cracoviae 1909.

Akta kapitul z wieku XVI wybrane, wyd. B. Ulanowski, t. I, cz. 1 (*Akta kapitul poznańskiej i wrocławskiej 1519–1578*), Kraków 1908 (*Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1508 usque ad annum 1795*, t. XIII).

Bronzino G., *Notitia doctorum sive catalogus doctorum qui in collegis philosophiae et medicinae Bononiae laureati fuerunt ab anno 1480 usque ad annum 1800*, Milano 1962.

Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589, wyd. H. Barycz, Kraków 1933.

Corpus inscriptionum Poloniae, t. VIII, z. 2 (Bazylika Mariacka w Krakowie), wyd. Z. Piech, Kraków 1987.

Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1507–1572, wyd. A. Kielbicka, Z. Wojas, Kraków 1993.

Liber diligentiarum facultatis artisticae Universitatis Cracoviensis, pars 1 (1487–1563), ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1886.

Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, przy współpracy R. Grzesika, t. 1, Kraków 2004.

Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402–1541, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011.

I rotuli dei lettori, legisti e artisti dello Studio Bolognese dal 1384 al 1799, wyd. U. Dallari, vol. 1, Bologna 1888.

Wisłocki W., *Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*, Cracoviae 1900.

Opracowania

Barycz H., *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935.

Birkenmajer L., *Zapiski historyczne wśród starych almanachów Biblioteki Jagiellońskiej*, „Kwartalnik Historyczny”, 17, 1903, s. 405–421.

- Camassi R., Caracciolo H. C., Castelli V., Slejko D., *The 1511 Eastern Alps earthquakes: a critical update and comparison of existing macroseismic datasets*, „Journal of Seismology”, 15, 2011, nr 2, s. 191–213.
- Colli V., *Cattedre minori, letture universitarie e collegio dei dottori di diritto civile a Bologna nel secolo XV*, [w:] *Sapere e potere: discipline, dispute e professioni nell'Università medievale e moderna. Il caso bolognese a confronto*, red. L. Avellini, t. 3, Bologna 1991, s. 135–178.
- Coster De A., *Foreign and Citizen Teachers at Bologna University in the 15th and 16th centuries. Statutes, statistics and student teachers*, „Annali di storia delle università italiane”, 12, 2008, s. 329–355.
- DeSilva M. J., *Official and unofficial diplomacy between Rome and Bologna: the de' Grassi family under Pope Julius II, 1503–1513*, „Journal of Early Modern History”, 14, 2010, s. 535–557.
- Fрати L., *Le due spedizioni militari di Giulio II tratte dal diario Paride Grassi bolognese*, Bologna 1886.
- Fрати L., *Ancora delle monete gettate al popolo nel solenne ingresso in Bologna di Giulio II, l'anno 1506*, „Rivista Italiana di Numismatica”, 13, 1900, s. 205–210.
- Gierowski A. J., *Historia Włoch*, Wrocław 1986.
- Guerrini T. M., „*Qui voluerit in iure promoveri... I dottori in diritto nello Studio di Bologna (1501–1796)*”, Bologna 2005.
- Jedin H., *Giovanni Gozzadini, ein Konziliarist am Hofe Julius II*, „Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte”, 47, 1939–1942, s. 193–267.
- Jedin H., *Nochmals der Konziliarist Gozzadini*, „Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte”, 61, 1966, s. 88–93.
- Jurek T., *Krakowski dyplom promocji magisterskiej z 1512 roku*, „Rocznik Krakowski”, 72, 2006, s. 69–85.
- Krukowski J., *Z dziejów szkolnictwa parafialnego w Krakowie w okresie Odrodzenia*, Kraków 1986.
- Lachs J., *Kronika lekarzy krakowskich do końca XVI wieku. Przyczynki archiwalne*, Kraków 1909. *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svoltosi a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell'Alma Mater Studiorum*, a cura di R. C. Lewanski, Varsaviae 1990.
- Limanówka D., *Rekonstrukcja warunków klimatycznych Krakowa w pierwszej połowie XVI wieku*, Warszawa 2001.
- Lutyński J., *Kapituła katedralna w Poznaniu w XVI wieku. Organizacja i majątek*, Poznań 2000.
- Machaj D., *Sądownictwo rektorów krakowskich w XVI wieku*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, 66, 2014, z. 1, s. 41–76.
- Majer J., *Kilka wiadomości z dziejów Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Krakowskim podanych, Kraków 1839*.
- Majer J., *Wiadomości z życia profesorów Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim, Wilno 1862 (nadbitka)*.
- Markowski M., *Pierwsi doktorzy medycyny Uniwersytetu Krakowskiego w świetle źródeł rękopiśmiennych*, „Przegląd Tomistyczny”, 6–7, 1997, s. 315–347.
- Mazzetti S., *Repertorio di tutti i professori antichi, e moderni delle famosa Università, e del celebre Istituto delle scienze di Bologna*, Bologna 1848.
- Noga Z., *Urzednicy miejscy Krakowa, cz. 2: 1500–1794*, Kraków 2008.
- Ozóg K. et alios, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1 (1364–1780), red. W. Uruszczak, Kraków 2015.
- Poczet sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010)*, red. B. Kasprzyk, Kraków 2010.

- Rostański J., *Medycyna na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku*, Kraków 1900.
- Skulimowski M., *Pierwsze ustawy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Krakowskiego z r. 1433*, „Archiwum Historii Medycyny”, 23, 1960, nr 2, s. 221–234.
- Sroka A. S., *Dyplom doktorski Uniwersytetu Bolońskiego z 1472 r.*, „Studia Źródłoznawcze”, 50, 2012, s. 63–73.
- Sroka A. S., *Studenci z Polski dopuszczeni do prowadzenia zajęć w Uniwersytecie Bolońskim na początku XVI wieku*, „Roczniki Historyczne”, 84, 2018, s. 293–309.
- Sroka A. S., *System kontroli odbywania zajęć w Uniwersytecie Bolońskim w XV wieku*, [w:] *Silesia–Polonia–Europa. Studia historyczne dedykowane Profesorowi Idziemu Panicowi*, red. J. Sperka, Katowice–Bielsko-Biała 2019, s. 285–292.
- Szyborski W., *Krakowskie zaświadczenie o promocji bakalarskiej z 1492 roku*, „Roczniki Historyczne”, 73, 2007, s. 199–202.
- Śnieżyńska-Stolot E., *„Zamek piękny na wzgórzu...”. Horoskopy – zapomniane źródło historyczne*, Kraków 2015.
- Tafiłowski P., *Finanse prymasa Jana Łaskiego. Na podstawie raptularza z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie*, „Przeгляд Historyczny”, 95, 2004, z. 1, s. 1–36.
- Tafiłowski P., *Jan Łaski (1456–1531), kanclerz koronny i prymas Polski*, Warszawa 2007.
- Walawender A., *Kronika kłesk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1450–1586*, cz. 1, Lwów 1932.
- Walczak K., *Klejnot miasta zaginiony. Zarys dziejów krakowskiego kościoła Wszystkich Świętych do końca XVI wieku*, „Folia Historica Cracoviensia”, 19, 2013, s. 133–158.
- Windakiewicz S., *Informacja o aktach Uniwersytetu Bolońskiego*, „Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce”, 7, 1892, s. 130–148.
- Wiszniewski M., *Historia literatury polskiej*, t. IV, Kraków 1842.
- Wyjątki ze źródeł historycznych o nadzwyczajnych zjawiskach hydrologiczno-meteorologicznych na ziemiach polskich w wiekach od X do XVI*, wyd. R. Girguś, W. Strupczewski, red. A. Rojecki, Warszawa 1965.
- Zdanek M., *Uniwersytet Krakowski wobec własnej przeszłości w XV–XVI wieku*, Kraków 2017.
- Zeissberg H., *Johannes Łaski, Erzbischof von Gnesen (1510–1531) und sein Testament*, Wien 1874.

Stanisław A. Sroka, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, zajmuje się średniowiecznymi dziejami Europy Środkowej, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków polsko-węgierskich. W swoim dorobku naukowym posiada także edycje źródeł proveniencji polskiej z archiwów dawnego Królestwa Węgier. Odrębnym nurtem zainteresowań są studia Polaków na uniwersytetach włoskich (głównie w Bolonii) w okresie Renesansu.

ORCID: 0000-0003-4059-7799